

SBÍRKA SOUVISLÉ ČETBY ŠKOLNÍ

POŘADÁ PROF. FERD. STREJČEK

1. Jan Neruda: <i>Zpěvy páteční</i> . 4. vyd.	Kč 2.50
2. Jan Neruda: <i>Písňe kosmické</i> . 9. vyd.	„ 3.50
3. Jan Neruda: <i>Balady a romance</i> . 9. vyd.	„ 3.50
4. Jan Neruda: <i>Tři povídky malostranské</i>	„ 3.50
5. Svatopluk Čech: <i>Ve stínu lípy</i> . 25. vyd.	„ 5.50
6. Svatopluk Čech: <i>Petrklíče</i> . 9. vydání	„ 5.—
7. Svatopluk Čech: <i>Dagmar</i> . 9. vydání	„ 14.—
8. Svatopluk Čech: <i>Václav Žižsa</i>	„ 13.—
9. Svatopluk Čech: <i>Výbor z prósy</i>	„ 12.—
10. V. Beneš-Třebízský: <i>Levohradecká povídka</i>	„ 6.—
11. V. Beneš-Třebízský: <i>Výbor z povídek</i> . 2. vydání	„ 9.80
12. Dr. Otakar Hostinský: <i>Epos a drama</i>	„ 6.—
13. Julius Zeyer: <i>Olgerd Gejstör</i> . 4. vydání	„ 9.80
14. Karolina Světlá: <i>Tři povídky</i> . 2. vydání	„ 11.50
15. Alois Mrštík: <i>Povídky a obrázky</i> . 2. vydání	Rozebr.
16. Vilém Mrštík: <i>Výbor z beletrie</i> . 2. vydání	Kč 12.50
17. Viktor Dyk: <i>Vybraná lyrika</i> . 2. vydání	„ 10.—
18. Ferd. Strejček: <i>Výbor z českoslov. epiky lidové</i> . 5. vyd.	„ 8.—
19. Ferd. Strejček: <i>Výbor z českoslov. lyriky lidové</i> . 4. vyd.	„ 8.—
20. Turgeněv-Folprecht: <i>Lobcovy zápisky (Výbor)</i> . 3. vydání	„ 7.80
21. Dr. Otakar Hostinský: <i>Co jest malebné? — Výlet do říše romantiky</i> . 2. vydání	„ 4.50
22. Svatopluk Čech: <i>Hanuman</i> . 7. vydání	„ 6.—
23. Bohumil Adámek: <i>Salomena</i>	Rozebr.
24. Jar. Vlček: <i>Nové kapitoly z dějin literatury české</i>	Rozebr.
25. M. A. Šimáček: <i>Livanečky slečny Rózi</i> . 5. vydání	Kč 4.20
26. Jar. Vlček: <i>Poznámky k Čechově »Dagmaře«</i>	Rozebr.
27. Fr. Bílý: <i>Příspěvky k praktické poetice</i> . 2. vydání	Kč 12.50
28. Jan Neruda: <i>Prosté motivy</i>	Rozebr.
29. Svatopluk Čech: <i>Václav z Michalovic</i>	Rozebr.
30. Svatopluk Čech: <i>Slavie</i>	„ 8.—
31. Svatopluk Čech: <i>Jitřní písňe</i> . 5. vydání	„ 6.—
32. Nebeský-Voborník: <i>Protichůdci</i>	„ 2.40
33. J. Menšík: <i>Výbor z povídek Martina Kukučina</i> . 2. vydání	Rozebr.
34. Jan Neruda: <i>Hřbitovní kořít</i>	Rozebr.
35. Svatopluk Čech: <i>Čerkes</i>	Kč 3.60
36. Dr. Jindřich Veselý: <i>Doktor Faust</i>	„ 12.—
37. Dr. J. Máchal: <i>Dějiny českého dramatu</i> . 2. vydání	„ 21.—
38. J. Svátek: <i>Pražské pověsti a legendy. I.</i> 2. vydání	„ 8.50
39. J. Svátek: <i>Pražské pověsti a legendy. II.</i> 2. vydání	„ 7.50
40. Jan Neruda: <i>Hradčanské pověsti</i>	„ 3.—
41. Jindřich Š, Baar: <i>Pro kravičku</i>	„ 7.50
42. Svatopluk Čech: <i>Lešetínský kovář</i>	„ 7.50

43. P. Vergilius Maro: <i>Zpěvy pastýřské</i>	Kč 5.40
44. Svatopluk Čech: <i>Písňe otrocka</i>	„ 6.—
45. Emil Tréval: <i>Pomsta svatých</i>	„ 7.20
46. Timrava: <i>Dedinské povesti</i> . 2. vydání	„ 14.—
47. Em. Bozděch: <i>Dobrodruzi</i>	„ 2.—
48. Eliška Krásnohorská: <i>Sny po divadle</i>	„ 3.—
49. Adolf Heyduk: <i>Bajky a báje</i>	„ 7.50
50. Svatopluk Čech: <i>Sotek</i>	„ 12.—
51. Svatopluk Čech: <i>Nové písňe</i>	„ 9.50
52. Svatopluk Čech: <i>Snih</i>	„ 7.—
53. František Palacký: <i>Vybrané stati</i>	„ 7.50
54. Fr. L. Rieger: <i>Vybrané řeči a úvahy</i>	„ 8.50
55. A. Macht: <i>Slovenské balady lidové</i>	„ 12.—
56. Josef Holeček: <i>Z »Našich«</i> . 3. vydání	„ 12.—
57. J. A. Komenský: <i>Informatorium školy mateřské</i>	„ 8.—
58. J. K. Tyl: <i>Od Nového roku do postu</i>	„ 10.—
59. Svatopluk Čech: <i>Nový epochální výlet pana Broučka, tentokráte do XV. století</i>	„ 15.—
60. Ferd. Strejček: <i>České balady předbřeznové</i>	„ 8.50
61. Ferd. Strejček: <i>České romance předbřeznové</i>	„ 7.50
62. Božena Němcová: <i>Slovenské pohádky</i> . 3. vydání	„ 3.50
63. K. V. Rais: <i>Z domu</i> . 2. vydání	„ 6.50
64. Rudolf Medek: <i>O našich legiích</i>	„ 5.—
65. Ferdinand Strejček: <i>Z paměti našich spisovatelů</i>	„ 10.—
66. Ferdinand Strejček: <i>Pozdravy minulosti. Ukázky koresp.</i>	„ 14.—
67. Arne Novák: <i>Výbor ze studií a podobizen</i>	„ 10.—
68. Tereza Nováková: <i>Výbor z beletrie</i>	„ 7.50
69. K. V. Rais: <i>Z »Posledního léta«</i>	„ 7.50
70. Dr. Viktor Novák: <i>Česká balada doby nejnovější. II.</i>	„ 12.—
71. Dr. Viktor Novák: <i>Česká balada doby nejnovější. II.</i>	„ 12.—
72. Rudolf Medek: <i>Básně</i>	„ 7.50
73. Rudolf Medek: <i>Z legionářské epopeje</i>	„ 20.—
74. Ladislav Stroupežnický: <i>Naši furianti</i>	„ 7.50
75. Alois Jirásek: <i>O panu Jeníkovi</i>	„ 6.—
76. K. V. Rais: <i>Čtení o Karlu Havlíčkovi. Připojeny Tyrolské elegie</i>	„ 5.—
78. Andrej Sládkovič: <i>Detvan</i>	„ 10.—
79. Dr. Viktor Novák: <i>Česká balada ve druhé polovici devatenáctého století. I.</i>	„ 12.—
80. Dr. Viktor Novák: <i>Česká balada ve druhé polovici devatenáctého století. II.</i>	„ 12.—
81. Jar. Vlček: <i>Z počátků naší poesie moderní</i>	„ 8.—

Ve vydávání se pokračuje.

Na skladě u všech knihkupečů.

NAKLADATEL F. TOPIČ, KNIHKUPEC
V PRAZE, NÁRODNÍ TŘ. 11.

SBÍRKA SOUVISLÉ ČETBY ŠKOLNÍ
POŘÁDÁ PROF. FERD. STREJČEK

81.

JAROSLAV VLČEK:

Z POČÁTKŮ NAŠÍ
POESIE MODERNÍ

Úvodem opatřil

ARNE NOVÁK

1931

NAKLADATEL F. ~~TOPPÉ~~, KNIHKUPEC
V PRAZE

VYTISKLA KNIHTISKÁRNA JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

ÚVOD.

JAROSLAV VLČEK, první profesor dějin české literatury na Karlově universitě a budovatel této vědy na základě ideovém a srovnávacím, dovedl r. 1914 své monumentální dílo životní, *Dějiny české literatury*, k letům čtyřicátým, kdy nové směry myšlenkové i slovesné rozkládají tradiční odkaz vlastenecké romantiky. Vlastní nositelé literárního obratu, až na K. H. Máchu, který svou dobu předhlonil o více než o deset let, jsou z Vlčkovy podání již vyloučení, a proto dílo neobsahuje výkladů ani o Sabinových a Nebeského začátcích, ani o vstupu Havlíčkově a Tylově do novinářství; badatel se ve svém souhrnném díle zastavil mnohem dříve, než u předělu, jaký pro celý život národní znamenaly politické události r. 1848.

Ale badatelský, pracovní a učitelský zájem vůdčího českého literárního dějepisce sahal mnohem dále za tuto hranici, a z mnohých znaků i dokladů můžeme důvodně souditi, že Jaroslav Vlček mnil soustavně zpracovati celé další dvacetiletí našeho slovesného vývoje a dospěti až k významnému mezníku obnoveného života konstitučního, kdy za náčelnictví Nerudova a Hálkova mohutná literární generace Májovců uvědoměle přejímá vedení českého umění slovesného. O této době přednášel Jaroslav Vlček již za let předválečných na universitní katedře a své poněkud upravené výklady profesorské otiskoval dílem v deních listech »Dni« a »Národních Listech«, dílem v revui »Lumír«; velice vy-

datný, ač nesoustavný výběr těchto článků podal r. 1912 ve dvou sbírkách studií *Několik kapitolek z dějin naší slovesnosti a Nové kapitoly z dějin literatury české*. Zde čteme rozbor Tylovy a Štorchovy činnosti publicistické, ocenění románů a povídek K. Sabiny a J. J. Kolara, zde do evropské souvislosti zařazena a umělecky oceněna Božena Němcová, zde Josef Václav Frič, básník a revolucionář, sledován v nejvýznamnějších obdobích svého vzrušeného života, zde dopodrobna analysován revoluční almanach školy, Máj na rok 1858, stejně jako jeho předchůdkyně Fričova Lada Nióla z r. 1855.

Májovce samé však nemínil Jaroslav Vlček již vyčerpati, nýbrž — s malou výjimkou u Vítězslava Háška — se zabýval jenom jejich začátky, omeziv se na několik předáků školy a na jejich literární neb publicistické podniky, spadající vesměs ještě do posledních let padesátých. Tomu jest věnován pětidílný cyklus monografických statí, *Z počátků naší poesie moderní*, kterým se končila kniha *Nové kapitoly z dějin literatury české*, a který se tuto otiskuje jako výrazná ukázka vědecky popularisujícího podání Vlčkova i jako vhodný úvod do studia doby Nerudovy.

Není náhodou, že Jaroslav Vlček označuje dobu vystoupení Májovců jakožto počátky naší poesie *moderní*. Naznačuje tím mlčky, že nepovažuje za vlastního otce novodobého básnictví českého — na rozdíl od tolika badatelů a kritiků literárních — tvůrce Máje, k němuž se ostatně sami nositelé obratu z r. 1858 s nadšenou příchylností přihlásili, Mácha byl podle Vlčkova názoru příliš romantikem, abychom mohli právě od něho odvozovati periodu novou, vpravdě moderní. Při tom si Jaroslav Vlček na K. H. Máchovi i na jeho pozdních následovnicích všímá především stránky ideové, která mu zastírá zřetele umělecké: nové období vývoje slovesného se

začíná tam, kde se objevují nové myšlenky, plynoucí z celkové situace kulturně politické a vyjadřující ji; literární formy jsou mu výrazem těchto ideí, ale samy znamenají cosi odvozeného a druhotného.

Takto poznáváme i z tohoto nevelkého cyklu studií základní rysy Vlčkovy názoru i jeho literárně historické metody. Vyznavač vědeckého i filosofického positivismu, horlivý zastánce demokratických i konstitučních zásad v politice, ctitel rozumu a kritičnosti se odvrací ode vši romantiky k novodobému vývoji myšlení a života. Tu dbá především stránky ideově obsahové, čině ji hlavní náplní svého literárně historického podání. Vysledovav politické a kulturní podmínky myšlenkového ruchu, vyšetřuje nejprve ony vůdčí ideje, které dávaly celé době hromadný ráz a teprve pak ony, jimiž se jednotliví spisovatelé individuálně vyznačovali — osobnosti se odrážejí vždy od kolektivního pozadí dobového. Odsud plyne také, že si Jaroslav Vlček se zvláštní pozorností dopodrobna všímá zjevů, které mohou o ideovém ruchu nejbezpečněji poučiti, literárních diskusí a polemik, kritických sporů a osobních rozepří a že také básnická díla rozbírá především myšlenkově. Často mu při tom uniká stránka slohově formální jakožto projev uměleckých osobností a rovněž psychologický vznik básnických výtvorů, rodících se netoliko z plnosti dobové situace, nýbrž především z vnitřní nutnosti a osudového napětí jejich tvůrců. Přes to dovede Jaroslav Vlček občas výraznou a stručnou charakteristikou vystihnouti i čistě literární povahu rozbíraných básní neb knih.

Vlčkův badatelský plán, prostuhovati a vyložiti jenom prvopočátky literární činnosti českých Májovců, byl dojista vhodný a šťastný; jeť odedávna v slovesném badání známo, že právě v prvním rozpuku nadání a tvoření spisovatelé zpravidla proje-

vuji nejvíce ze své osobitosti, ba, že mnozí autoři později prostě rozvíjejí to, co napověděli na samém prahu svého působení. Nelze toho ovšem zveřejňovati; platí-li to z Májovců do jisté míry o Pflęgrovci neb o Hálkovi, nelze toho o Nerudovi nikterak tvrditi. S tímto postupem souvisí u Jaroslava Vlčka také, že v kapitolkách *Z počátků naší poesie moderní*, vystupují z družiny Máje jenom ony osobnosti, které se v padesátých letech a to hlavně za kritických srážek a v literárních polemikách jevily v popředí mladé generace, hlavně G. Pflęger-Moravský, Vítězslav Hálek, Jan Neruda, z menší části i Karolina Světlá. Naopak ti, kdož se k Májovcům přidružili později nebo v začátcích, nebudili valné pozornosti, na př. Adolf Heyduk, Žofie Podlipská, Bohumil Janda-Cidlinský, Alois Vojtěch Šmilovský v kapitolách se neobjevují ani v nápovědách: nestojíme v rozkvětu, nýbrž teprve při rozpuku školy.

Jest velice zajímavo i poučno sledovati, kterak Jaroslav Vlček, badatel přísně objektivní a zakládající své výklady stále na přísném studiu pramenném, přece jenom mimoděk dává najevo stupeň svých sympatií k autorům, jichž nemíní souditi, nýbrž které historicky, někdy až psychologicky vykládá. V souhlase se svou generací, která potleskem přivítala Macharovo příkré a chladné zhodnocení významu Hálkova, soudí o básníku Alfréda krajně zdrženlivě, kdežto o Janu Nerudovi promlouvá s nepokrytým nadšením, ulamuje hroty i výtkám nejvíce oprávněným. Silný prvek romantický, patrný již v začátcích Karoliny Světlé, mu tuto velkou spisovatelku značně odcizuje, takže Vlček nikde o ní nepromlouvá s obdivem, jakým vždy doprovázel její družku a sokyni Boženu Němcovou. A ježto populární dějepisec a kritik Jakub Malý stál od dob Máchových a Havlíčkových trvale v táboře konservativním, ne-li reakčním, nesnaží

se Jaroslav Vlček souditi o něm příznivěji než jeho mladí odpůrci z Obrazů života.

I v těchto drobných statích Vlčkových se nám zcela jasně jeví jeho životní názor, že literární historie není jenom nezúčastněným dějepisem ideí a charakteristikou jejich nositelů zařazených do dobové souvislosti domácí i světové, nýbrž zároveň spolupracovnící onoho pokroku, který vědecký pozitivista vždy spatřoval ve vítězství moderního rozumu a moderního kriticizmu nad literární a vědeckou romantikou, doprovázející vládu autority a princip absolutismu v politice.

Arne Novák.

O B S A H:

	Str.
Úvod	5
Gustav Pfleger Moravský	11
Hálek	36
Kruh májový	42
Neruda	51
Obrazy života	83